

De Evolutie van de Griffier van de Gemeenteraad: Van Historische Rol tot Strategische Spil in de Lokale Democratie

Inleiding

De griffier van de gemeenteraad is een fundamentele pijler binnen de Nederlandse lokale democratie, vaak aangeduid als de belangrijkste 'hulptroep' van de gemeenteraad. Deze functie is essentieel voor het waarborgen van een goed functionerend lokaal democratisch proces.¹ De rol van de griffier is inherent dynamisch en bevindt zich op het snijvlak van bestuur, politiek, ambtelijke organisatie en de bredere samenleving, opererend binnen een complex krachtenveld.⁴ De griffie, de ambtelijke organisatie onder leiding van de griffier, is specifiek gericht op de ondersteuning van de gemeenteraad en draagt zorg voor een correct, efficiënt, soepel en transparant verloop van alle raadsprocessen.²

De complexiteit van de rol van de griffier is geen recent fenomeen, maar een intrinsiek kenmerk dat zich door de geschiedenis heen heeft verdiept. Zelfs op nationaal niveau, waar de functie van griffier voor de Staten-Generaal al sinds 1815 bestaat, werd deze beschreven als het "geheugen van de Staten-Generaal" en vereiste zij discretie, objectiviteit en nauwgezetheid.⁵ De nationale griffier zag de complexiteit van zijn werk al sinds de jaren zestig van de vorige eeuw ingrijpend toenemen, parallel aan de groei van de Kamerorganisatie.⁵ Dit duidt erop dat de functie, zelfs in haar vroegste verschijningsvormen, meer inhield dan louter administratieve taken. Zij vergde altijd een combinatie van procedurele expertise, politieke gevoeligheid (zonder politiek partijdig te zijn) en een diepgaand institutioneel geheugen. Deze voortdurende aanpassing aan een steeds complexer wordend democratisch landschap vereist een verfijnd en flexibel professioneel profiel.

Dit rapport biedt een diepgaande analyse van de transformatie van de rol van de griffier binnen het Nederlandse gemeentebestuur. Het traceert de functie van zijn historische wortels, met name de periode vóór de dualisering, tot zijn huidige strategische positie na de ingrijpende wijzigingen van 2002. Daarbij worden de

belangrijkste uitdagingen en toekomstige ontwikkelingen belicht die de rol van de griffier verder zullen vormgeven.

De Historische Context: Voor de Dualisering (Pre-2002)

De hedendaagse rol van de gemeenteraadsgriffier kan alleen volledig worden begrepen door de historische context te verkennen, met name de situatie vóór de invoering van de Wet dualisering gemeentebestuur in 2002. Voordat de griffier een zelfstandige functie werd, lag de ondersteuning van de gemeenteraad primair bij de gemeentesecretaris.

De Oorsprong van de Griffier op Nationaal Niveau

Hoewel de gemeenteraadsgriffier een relatief jonge functie is in de Nederlandse lokale overheid, kent het concept van een 'griffier' een veel langere geschiedenis op nationaal niveau. De Grondwet van 1815 voorzag reeds in de functie van een Griffier voor zowel de Eerste als de Tweede Kamer der Staten-Generaal.⁵ De hoofdtaken van deze nationale Griffier zijn in essentie twee eeuwen lang ongewijzigd gebleven: zij fungeren als de rechterhand van de Kamervoorzitter en geven leiding aan de Kamerorganisatie.⁵

De nationale Griffier wordt beschouwd als het "geheugen van de Staten-Generaal", een rol die discretie, objectiviteit en nauwgezetheid vereist.⁵ De lange ambtstermijnen van Griffiers, in schril contrast met het veel hogere verloop van Voorzitters, onderstrepen het belang van hun institutionele kennis en continuïteit.⁵ Hoewel de formele introductie van de lokale griffier veel later plaatsvond, was het concept van een onafhankelijke, professionele en discrete ambtenaar die het wetgevende orgaan ondersteunt, reeds diep verankerd in de Nederlandse constitutionele geschiedenis. Deze nationale ervaring heeft waarschijnlijk de gedachte aan een toegewijde ondersteuningsfunctie voor de gemeenteraad gevoed, zelfs als de specifieke implementatie aanvankelijk via de gemeentesecretaris verliep. Het aspect van de "geheugenfunctie" van de Staten-Generaal anticipeert op de latere nadruk op de griffier als het institutionele geheugen van de gemeenteraad. De invoering van de

lokale griffier in 2002 was dus geen volledig nieuw idee in het Nederlandse bestuurlijke landschap, maar eerder een formalisering en aanpassing van een lang bestaand principe van wetgevende ondersteuning, zij het met specifieke lokale democratische doelstellingen.

De Rol van de Gemeentesecretaris onder het Monistische Stelsel

Vóór de dualisering in 2002 opereerde het Nederlandse gemeentebestuur onder een monistisch stelsel. In dit systeem was de gemeentesecretaris de centrale ambtelijke figuur die een dubbelrol vervulde: hij ondersteunde zowel het college van burgemeester en wethouders (het uitvoerende orgaan) als de gemeenteraad (het wetgevende en controlerende orgaan).⁶ De gemeentesecretaris was de eerste beleidsadviseur van het college en tevens het hoofd van de ambtelijke organisatie.⁶

De specifieke taken van de gemeentesecretaris met betrekking tot de raad waren omvangrijk. Hij was bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het medeondertekenen van alle raads- en collegebesluiten, verordeningen en brieven, samen met de burgemeester.⁷ Daarnaast was de secretaris behulpzaam bij de voorbereiding van moties en amendementen voor de gemeenteraad.⁷ De secretaris woonde alle vergaderingen van zowel de raad als het college van B&W bij en was verantwoordelijk voor het opstellen van de notulen.⁶ Historisch gezien, sinds de Gemeentewet van 1851, werd de secretaris zelfs door de raad benoemd, hoewel later de Kroon gemeenten kon aanwijzen waar de burgemeester tevens secretaris was.¹³

Uitdagingen en Kritiek op de Dubbelrol van de Secretaris

De gecombineerde rol van de gemeentesecretaris, die zowel het college als de raad bediende, bracht inherent spanningen met zich mee. Deze formele dubbelrol gaf de secretaris aanzienlijke invloed in het politieke proces, wat soms leidde tot de mogelijkheid om "een eigen spel te spelen" en beide "machten" te benutten zonder veel risico.⁷ Dit betekende dat de secretaris advies kon geven aan het college en vervolgens in de raad een tegengesteld standpunt kon innemen, in feite zowel de opdrachtgever als de uitvoerder in hetzelfde voorstel of advies dienend.⁷

Deze dubbelrol werd niet altijd positief ontvangen door raadsleden. Zij twijfelden soms welke "pet" de gemeentesecretaris op had en uitten de wens voor een adviseur die uitsluitend op hun belangen gericht was.⁷ De vervlechting van posities en bevoegdheden van raad en college, met de secretaris in een centrale, verbindende functie, werd uiteindelijk gezien als een bedreiging voor de vitaliteit van de lokale democratie.⁸ De concentratie van macht en invloed bij de gemeentesecretaris, die zowel de uitvoerende (college) als de wetgevende (raad) macht diende, vertroebelde de verantwoordelijkheidslijnen. Deze structurele regeling, kenmerkend voor het monistische systeem, maakte het voor de raad moeilijk om zijn controlerende en beleidsbepalende taken onafhankelijk uit te oefenen, aangezien de primaire ondersteuning afkomstig was van een ambtenaar die diep verankerd was in het uitvoerende apparaat. De "vervlechting van posities en bevoegdheden" was niet slechts een historische curiositeit, maar een systemische zwakte. De uiteindelijke dualisering was dan ook een noodzakelijke institutionele hervorming om deze fundamentele spanning aan te pakken, met als doel de lokale democratische checks and balances te versterken door de raad te voorzien van eigen, onafhankelijke ondersteuning. Dit markeert een verschuiving in het begrip van lokaal democratisch bestuur, naar een duidelijkere scheiding der machten.

De onderstaande tabel biedt een beknopt overzicht van de evolutie van de ondersteunende functies voor de gemeenteraad door de jaren heen.

Periode/Jaar	Ondersteunende Functie	Wettelijke Basis/Belangrijke Wetgeving	Kernrol t.a.v. Raad	Specifieke Taken (voor zover relevant voor raadsondersteuning)	Belangrijke Kenmerken/Positie
Vóór 1851	Geen formele, gestandaardiseerde rol (verschilde per gemeente)	Lokale reglementen /tradities	Variabel, vaak beperkt	Administratieve ondersteuning van lokale bestuurders	Afhankelijk van lokale context en machtsverhoudingen
1851-2002	Gemeentesecretaris	Gemeentewet 1851, Gemeentewet 1992 (monistisch	Gecombineerde ondersteuning college en	Medeondertekening van raads- en collegebesluiten,	Dubbelrol; hoofd ambtelijke organisatie; eerste

		stelsel)	raad	verordeningen, brieven; behulpzaam bij voorbereiding moties/amen dementen; aanwezigheid en notulering raadsvergaderingen	adviseur college; benoeming door raad (vanaf 1851)
2002-2020	Griffier	Wet dualisering gemeentebe stuur 2002, Art. 107/107a Gemeentewet	Exclusieve ondersteuning raad	Secretariële, procesmatige, inhoudelijke ondersteuning raad; leiding griffie; agendering; procedurebewaking; ambtelijke bijstand; communicatie	Onafhankelijke positie; werkgeverschap raad; ontwikkeling van faciliterende naar strategische rol; spilfunctie in lokale driehoek
Na 2020	Griffier	Wet normalisering Rechtsposities Ambtenaren (Wnra) 2020, Art. 107 Gemeentewet (gewijzigd)	Exclusieve ondersteuning raad, verdergaande professionalisering	Strategisch advies; regievoering processen; verbinding raad-samenleving-regio; bevordering burgerparticipatie; integriteitsbewaking; digitale innovatie	Versterkte 'eigenstandige' positie in de driehoek; focus op professionalisering raad en griffie; adaptatie aan decentralisaties en digitalisering

De Dualisering van het Gemeentebestuur (2002): Een Nieuw Tijdperk

De Wet dualisering gemeentebestuur, die op 6 maart 2002 (en voor heringedeelde gemeenten op 1 januari 2003) in werking trad, markeerde een fundamentele verschuiving in de inrichting van het Nederlandse lokale bestuur.⁸ Deze wet was een directe reactie op de waargenomen vervlechting van posities en bevoegdheden tussen de gemeenteraad en het college, een situatie die werd beschouwd als een bedreiging voor de vitaliteit van de lokale democratie.⁸ Het primaire doel van deze hervorming was het vitaliseren van de lokale partijpolitieke democratie door een duidelijkere scheiding aan te brengen tussen het bestuur (het college) en de controle (de raad).⁸

Formele Introductie en Positionering van de Griffier

De dualisering bracht de formele introductie van de griffier als een zelfstandige en verplichte functie in elke gemeente met zich mee.¹⁶ De griffier werd expliciet gepositioneerd als de belangrijkste ondersteuner van de gemeenteraad.¹ Een cruciaal aspect van deze nieuwe positionering was dat de griffier in dienst kwam van de gemeenteraad, die daarmee ook de werkgever werd en verantwoordelijk voor de middelen en de positie van de griffier binnen de lokale driehoek.¹ De raad kreeg de bevoegdheid om de arbeidsovereenkomst met de griffier aan te gaan, te wijzigen en te beëindigen.¹⁹ Bovendien bepaalt artikel 107 van de Gemeentewet dat de raad de griffier aanwijst, waarbij een aanwijzingsbesluit essentieel is voor de uitoefening van de publiekrechtelijke bevoegdheden van de griffier.²⁰ De griffier behield wel de status van ambtenaar in de zin van de Ambtenarenwet.¹⁹

Deze dualisering was niet zomaar een herverdeling van taken, maar een fundamentele herijking van het lokale democratische bestuur, gericht op het versterken van het principe van scheiding der machten op gemeentelijk niveau. De wetgevende intentie reikte verder dan alleen administratieve efficiëntie; het was een constitutionele ingreep om de democratische legitimiteit en effectiviteit van de gemeenteraad als

vertegenwoordigend orgaan te vergroten. Door de raad van eigen, toegewijde ondersteuning (de griffier) te voorzien, wilde men de raad in staat stellen zijn controlerende rol ten opzichte van het uitvoerende orgaan daadwerkelijk te vervullen, in plaats van afhankelijk te zijn van het ambtelijke apparaat van het college. Deze institutionele verandering markeert een volwassen begrip van lokale democratie, waarbij een robuust systeem van checks and balances als essentieel wordt beschouwd voor goed bestuur. De creatie van de griffiersfunctie is een hoeksteen van deze hervormde democratische architectuur.

Splitsing van Taken en Bevoegdheden

Met de dualisering werd de voorheen gecombineerde secretaristaak gesplitst in een raadsdeel en een collegedeel.⁶ De griffier werd belast met de ondersteuning van de raad en de door de raad ingestelde commissies.⁶ De gemeentesecretaris richtte zich vanaf dat moment uitsluitend op de ondersteuning van het college en de burgemeester, en behield de leiding over de bredere ambtelijke organisatie.⁶ De gemeentesecretaris verloor daarmee formeel zijn taak tot ondersteuning van de gemeenteraad.⁷

Artikel 107a van de Gemeentewet droeg de raad op om een instructie voor de griffier vast te stellen, waarin de taken en bevoegdheden van de griffier nader werden geregeld.⁹ Deze instructie omvatte taken met betrekking tot de voorbereiding van raads- en presidiumvergaderingen, alsook de verantwoordelijkheden van de griffier als hoofd van de griffie.⁹

Initiële Implementatie en Eerste Jaren

De start van de griffiersfunctie in 2002 was een pioniersfase. Griffiers gingen van start "zonder handboeken, draaiboeken, standaardfunctieprofielen of inrichtingsplannen".¹⁶ De invulling van de functie moest in de praktijk, "werkenderwijs", worden gegeven.¹⁶ Dit leidde tot een periode waarin de invulling van de functie en de verwachtingen ten aanzien van het griffiersvak per gemeente konden verschillen.²⁴ Er ontstonden verschillende 'griffiersprofielen', variërend van een 'basisgriffier' die zich voornamelijk bezighield met het organiseren van vergaderingen en verslaglegging, tot een

'strategisch adviseur' die op alle taakvelden het actiefst was.²³

In de eerste jaren na de dualisering bleef de gemeenteraad, ondanks de formele scheiding, regelmatig een verlengstuk van het college van burgemeester en wethouders. De ontwikkeling naar een zelfbewuste raad met een strategische griffier moest in veel gemeenten nog plaatsvinden.²⁴ Ook de relatie tussen de nieuwe griffier en de gevestigde gemeentesecretaris moest nog vorm krijgen. Uit onderzoek bleek dat geïnterviewden aanvankelijk weinig spraken over de samenwerking, hoewel een "bondgenootschapsrelatie" tussen secretaris en griffier als het meest effectief werd beschouwd voor het goed functioneren van de gemeenteraad.⁷ Het ontbreken van een strikt, top-down implementatiekader voor de nieuwe griffiersrol leidde tot een periode van organische ontwikkeling en diverse interpretaties, wat de verscheidenheid aan griffiersprofielen die vandaag de dag zichtbaar is, heeft gevormd. De afwezigheid van een rigide kader betekende dat griffiers en gemeenteraden de rol door middel van praktijkervaring moesten definiëren. Deze organische ontwikkeling, hoewel potentieel leidend tot initiële inconsistenties en uitdagingen, maakte ook aanpassing aan lokale contexten en behoeften mogelijk, wat innovatie in de interpretatie van de rol stimuleerde. Deze periode van 'trial and error' heeft bijgedragen aan de professionalisering van de functie, aangezien griffiers collectief leerden en best practices deelden, wat leidde tot een genuanceerder begrip van het potentieel van de functie. Dit verklaart ook waarom er, zelfs vandaag de dag, geen uniforme "griffier" bestaat, maar eerder een spectrum aan rollen en benaderingen.

De onderstaande tabel verduidelijkt de kernverschillen en de noodzakelijke samenwerking tussen de griffier en de gemeentesecretaris na de dualisering in 2002.

Aspect	Griffier	Gemeentesecretaris	Samenwerking
Primaire Focus	Ondersteuning gemeenteraad	Ondersteuning college van B&W	Gezamenlijk belang: goed functionerend lokaal bestuur
Werkgeverschap	Gemeenteraad ¹	College van B&W ⁸	N.v.t.
Wettelijke Basis	Art. 107/107a Gemeentewet ⁹	Art. 103 Gemeentewet ¹⁵	Geen specifieke wettelijke basis voor samenwerking, maar wel voor overleg in de driehoek ²⁵

Hoofdtaken	Secretariële, procesmatige, inhoudelijke en strategische ondersteuning raad ²²	Eerste adviseur college, leider ambtelijke organisatie, verbinder college-organisatie ⁶	Afstemming en coördinatie van ambtelijke bijstand en informatievoorziening ⁹
Positie in de organisatie	Hoofd van de griffie, aparte dienst onder de raad ²⁵	Hoofd van de ambtelijke organisatie ⁶	N.v.t.
Relatie met ambtelijke organisatie	Leiding aan eigen griffie, verbinding met ambtelijke organisatie voor bijstand ⁹	Leiding aan gehele ambtelijke organisatie ⁶	Noodzaak tot "bondgenootschapsrelatie" voor goed functioneren van de gemeenteraad ⁷
Doel van de functie	Versterking lokale democratie en positie raad als controlerend en kaderstellend orgaan ¹	Efficiënte en integere bedrijfsvoering, advisering college ¹⁰	Periodiek overleg in de 'driehoek' (burgemeester, secretaris, griffier) voor afstemming en coördinatie van bestuurlijke besluitvorming ¹

De Professionalisering en Verbreding van de Rol (2002-Heden)

Na de dualisering in 2002 heeft de rol van de griffier een aanzienlijke professionalisering en verbreding doorgemaakt. De functie is geëvolueerd van een primair faciliterende rol naar een strategische en adviserende spil in het lokale bestuur.

Kernactiviteiten en Wettelijke Taken

De griffier is de belangrijkste ondersteuner van de gemeenteraad en fungeert als het eerste aanspreekpunt voor raadsleden.¹ De griffie, de ambtelijke ondersteuning van de raad, is een aparte dienst die rechtstreeks onder de gemeenteraad valt.²⁸ De griffier

draagt zorg voor een goede en doelmatige ondersteuning van de raad als geheel, individuele raadsleden, het raadspresidium en de raadscommissies.²²

De wettelijke en reglementaire taken van de griffier, vastgelegd in onder andere artikel 107a van de Gemeentewet en lokale instructies, zijn veelomvattend:

- **Algemene ondersteuning:** De griffier zorgt voor adequate informatievoorziening en ondersteuning bij de uitoefening van de wettelijke bevoegdheden van raadsleden.⁹ Dit omvat niet alleen secretariële ondersteuning, maar ook inhoudelijke bijstand.²²
- **Vergaderondersteuning:** De griffier is aanwezig bij raadsvergaderingen en draagt zorg voor een goede en tijdige verslaglegging, het vastleggen van besluiten en het bijhouden van presentielijsten.³ Hij staat de voorzitter van de raad en de commissievoorzitters ter zijde bij de voorbereiding en het goede verloop van de vergaderingen.²⁵
- **Agendering:** De griffier ondersteunt de raad, zijn commissies en het presidium bij het vaststellen van de agenda van de vergaderingen.³
- **Procedurebewaking:** Een belangrijke taak is het zorgdragen voor een snel en adequaat verloop van besluitvormingsprocedures en het toezicht houden op en initiëren van wijzigingen in deze procedures.²⁶
- **Ambtelijke bijstand:** De griffier zorgt ervoor dat raadsleden, indien gewenst, ambtelijke bijstand krijgen, zo nodig in samenwerking met de gemeentesecretaris.⁹
- **Leiding griffie:** De griffier geeft leiding aan de griffie en bewaakt de eenheid in de taakuitoefening van de griffie.²⁵ Dit omvat ook de verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering en het personeelsbeleid binnen de griffie.²⁵
- **Communicatie:** De griffier is verantwoordelijk voor de verzending van agenda's, notulen en overige stukken aan raadsleden.²⁶ Hij adviseert over en is verantwoordelijk voor de publicatie en ter inzagelegging van raadsdocumenten en de algemene communicatie van de raad.²⁵

Van Faciliterend naar Strategisch en Adviserend

De rol van de griffier is significant geëvolueerd van een primair faciliterende functie naar een die steeds meer gericht is op het geven van strategisch advies.²⁴ Deze verschuiving weerspiegelt een groeiende erkenning van de toegenomen autonomie van de raad en de complexiteit van het moderne lokale bestuur. De griffier adviseert

de raad en het presidium over strategische positionering, organisatie, werkwijze en professionalisering.²⁷ Als eerste adviseur van de gemeenteraad²² omvat zijn rol nu ook het geven van gevraagd en ongevraagd advies aan de raad, de voorzitter en individuele leden.²⁵ Dit kan zelfs politiek-strategisch advies inhouden om voorstellen succesvol door de raad te loodsen.²³ De griffier adviseert ook over de rijpheid van voorstellen voor besluitvorming en de meest geschikte wijze van behandeling.²⁵ Griffiers beschouwen zichzelf steeds meer als "spin in het web" en "procesregisseurs".³⁴

De toegenomen complexiteit van lokaal bestuur, bijvoorbeeld door decentralisaties, en de wens van de raad om zijn onafhankelijke, controlerende en beleidsbepalende rol te versterken (zoals beoogd met de dualisering), maakten een meer proactieve en strategische ondersteuningsfunctie noodzakelijk. Een puur administratieve of secretariële rol zou ontoereikend zijn voor een raad die opereert in een complex politiek en maatschappelijk landschap. Het strategische advies van de griffier stelt de raad in staat om deze complexiteiten te navigeren en zijn mandaat effectief te vervullen. Deze verschuiving duidt op een volwassenwording van het duale systeem, waarbij de raad niet alleen formeel onafhankelijk is, maar ook functioneel wordt versterkt door hoogwaardige professionele ondersteuning, die verder gaat dan louter procedurele naleving en zich richt op substantiële politieke effectiviteit.

Spilfunctie in de Lokale 'Driehoek' en Verbinding met Externe Partijen

De griffier vervult een cruciale spilfunctie in de lokale 'driehoek', bestaande uit de burgemeester, de gemeentesecretaris en de griffier zelf.¹ In deze hoedanigheid onderhoudt de griffier de relaties tussen de raad, het college, de ambtelijke organisatie en externe partijen.¹ Periodiek overleg in deze driehoek is van vitaal belang voor de bestuurlijke besluitvorming en de voorbereiding daarvan.²⁵ De griffier fungeert als intermediair tussen de raad enerzijds en het college en de burgemeester anderzijds²², en wordt ook gezien als een vertrouwenspersoon die bijdraagt aan de verbinding tussen raad en college.²⁴

De expliciete benoeming van de griffier als vertegenwoordiger van de raad in de "lokale driehoek" en het belang van periodiek overleg in dit verband, betekenen een formele erkenning van de griffier als een gelijkwaardige, onafhankelijke institutionele actor die cruciaal is voor de algehele coherentie en integriteit van het lokale bestuur. In tegenstelling tot de gemeentesecretaris vóór 2002, die de schakel was tussen raad

en college, is de griffier nu een van de drie afzonderlijke, doch onderling afhankelijke, pijlers van lokaal bestuur. Dit impliceert dat effectief lokaal bestuur nu afhankelijk is van gestructureerde, formele interactie en coördinatie tussen deze drie onafhankelijke functies. De aanwezigheid van de griffier in deze 'driehoek' zorgt ervoor dat het perspectief van de raad, de informatiebehoeften en de controlerende functie direct worden vertegenwoordigd op het hoogste niveau van administratieve en politieke coördinatie. Dit institutionaliseert de invloed van de griffier verder dan louter de ondersteuning van de raad, en positioneert hem als een sleutelfiguur in de bredere strategische afstemming en operationele effectiviteit van de gemeentelijke administratie.

Rol bij Verkiezingen, Burgerparticipatie en Versterking van de Raad

De griffier speelt een veelzijdige rol bij diverse aspecten van de lokale democratie:

- **Verkiezingen:** De griffie ondersteunt gemeenteraadsverkiezingen, inclusief de publiciteitscampagne, het proces van kandidaatstelling, opkomstbevordering en het opzetten van inwerkprogramma's voor nieuwe raadsleden.³⁴ De periode tussen de verkiezingsuitslag en het aantreden van de nieuwe raad, die slechts één week duurt, is voor de griffie een intensieve operatie, waarbij veel zaken geregeld moeten worden.³⁴
- **Burgerparticipatie:** De griffier bevordert inspraak en kan burgerparticipatie stimuleren als aanvulling op de lokale democratie.¹ De griffie helpt bij het organiseren van beeldvormingsavonden waarbij inwoners, experts en maatschappelijke organisaties betrokken kunnen worden.² Tevens geeft de griffier voorlichting aan inwoners over de lokale politiek, spreekrecht en participatieprocessen.²⁵
- **Versterking van de raad:** De griffier ondersteunt de raad inhoudelijk, helpt bij initiatiefvoorstellen en amendementen, en regelt het leerprogramma voor de raadsperiode.¹ De griffier stimuleert de ontwikkeling van vaardigheden van raadsleden.²⁵ Er is een duidelijke behoefte aan verdere professionalisering van de raad, waarbij de griffier een belangrijke rol speelt in de gewenste doorontwikkeling.³³

Huidige Uitdagingen en Toekomstperspectieven

De rol van de griffier staat voortdurend onder invloed van maatschappelijke, bestuurlijke en technologische ontwikkelingen. Deze dynamiek brengt zowel uitdagingen als kansen met zich mee voor de functie en de lokale democratie als geheel.

Impact van Decentralisaties en Schaalgrootte

Decentralisaties, zoals die in het sociaal domein (Wmo, Jeugdzorg, Participatiewet) en de aanstaande Omgevingswet, hebben geleid tot een gestage verzwaring van taken voor gemeenten.³⁵ Dit stelt nieuwe en complexere eisen aan raadsleden, die zich moeten verdiepen in uitgebreide inhoudelijke beleidsthema's en hun rol anders moeten invullen.³⁵ De griffier speelt een cruciale rol in het ondersteunen van de raad bij deze complexe dossiers, waarbij het vermogen om te schakelen tussen abstractieniveaus en het omgaan met maatwerk en integraliteit belangrijke thema's zijn.³⁶

Tegelijkertijd kunnen schaalvergroting en de regionalisering van taken en budgetten, bijvoorbeeld via gemeenschappelijke regelingen, de positie van de gemeenteraad beïnvloeden.³⁰ Dit kan de kaderstellende grip van de raad bemoeilijken, wat van de griffier een proactieve houding vereist, soms omschreven als het "uitsteken van de nek".¹⁶ Decentralisatie en regionalisering, hoewel bedoeld om lokale maatwerkoplossingen te bevorderen, vergroten paradoxaal genoeg de complexiteit en werkdruk voor gemeenteraden, waardoor het strategische belang van de griffier toeneemt. De toegenomen complexiteit en reikwijdte van lokale taken, in combinatie met de vervaging van verantwoordelijkheden in regionale structuren, leggen een enorme druk op parttime raadsleden. Dit maakt een zeer bekwame en strategische griffier noodzakelijk om de raad te helpen navigeren door deze ingewikkelde beleidsdomeinen, toezicht te houden en democratische legitimiteit te waarborgen. De griffier wordt de essentiële institutionele buffer en facilitator voor de raad om effectief te blijven functioneren in een gelaagd bestuurslandschap. Het succes van decentralisatie en regionalisering in het versterken van de lokale democratie is dan ook sterk afhankelijk van de capaciteit van de raad, die op zijn beurt aanzienlijk wordt beïnvloed door de kwaliteit en strategische inbreng van de griffier. De rol van de griffier is daardoor cruciaal voor de

daadwerkelijke realisatie van beleidsdoelstellingen op lokaal niveau.

Uitdagingen door Digitalisering, Informatiemanagement en Sociale Media

Digitalisering heeft de efficiëntie van processen binnen de griffie aanzienlijk verbeterd, bijvoorbeeld door papierloos vergaderen.³⁸ Echter, het brengt ook nieuwe uitdagingen met zich mee, zoals een overvloed aan potentieel relevante informatie.³⁸ Raadsleden worstelen met het stellen van prioriteiten in hun controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende taken te midden van deze informatieoverload.³⁸ Bovendien beïnvloedt digitalisering, met het toenemende gebruik van data en algoritmen, de relatie tussen overheid en burger. Raadsleden beschouwen digitalisering vaak als een uitvoeringskwestie die niet onder hun directe verantwoordelijkheden valt.⁴⁰ Sociale media hebben de structuur en dynamiek van het politieke debat wezenlijk beïnvloed, wat bijzondere activiteiten en aanpassingen van de griffie kan vergen.³⁰

Digitalisering vormt een tweeledige uitdaging en kans voor de griffier: het beheren van informatieoverload en tegelijkertijd het benutten van technologie om democratische betrokkenheid en transparantie te vergroten. De griffier bevindt zich tussen de noodzaak om de praktische implicaties van digitale informatieoverload voor raadsleden te beheren en de strategische noodzaak om digitale hulpmiddelen in te zetten voor democratische innovatie. Dit vereist dat de griffier zowel een informatiemanager als een digitale strateeg is, die de kloof overbrugt tussen technologische mogelijkheden en democratische behoeften. De uitdaging is niet alleen het *gebruiken* van technologie, maar deze zinvol te *integreren* in het democratische proces om het functioneren van de raad en de verbinding met burgers te verbeteren. Het vermogen van de griffier om dit digitale landschap te navigeren, zal in toenemende mate de effectiviteit en toegankelijkheid van de lokale democratie bepalen. Dit onderstreept een verschuiving van traditionele administratieve ondersteuning naar een rol die actief de democratische infrastructuur van de toekomst vormgeeft.

Rol bij Integriteitsvraagstukken en een Gefragmenteerde Raad

De integriteit van de raad is direct afhankelijk van de integriteit van zijn leden. De

griffier wordt steeds meer gezien als een bewaker van de integriteit van de raad, met name in het "grijze gebied" van regels en normen.³⁰ Een andere uitdaging is de toenemende fragmentatie van gemeenteraden, waarbij veel kleine fracties het moeilijk maken om tot duidelijke beleidsuitspraken te komen.³⁰ De griffier kan hierbij een belangrijke taak hebben in het bevorderen van zinvolle kaderstellende beleidsuitspraken en kan optreden als "opbouwwerker" bij schisma's binnen de raad.³⁰

De toenemende fragmentatie van raden en de voortdurende aandacht voor integriteit onderstrepen de evoluerende rol van de griffier als bewaker van het democratische proces en de institutionele cohesie. Dit gaat verder dan louter procedurele naleving en omvat een actieve facilitering van politieke functionaliteit. In een gefragmenteerd politiek landschap strekt de rol van de griffier zich uit tot het actief faciliteren van consensusvorming, het verbeteren van de kwaliteit van beraadslaging en het handhaven van de functionele capaciteit van de raad om coherent beleid te formuleren. Dit vereist politieke gevoeligheid en bemiddelingsvaardigheden, zonder de grens naar partijpolitiek te overschrijden. Evenzo gaat het bewaken van integriteit verder dan wettelijke naleving en omvat het het bevorderen van een cultuur van ethisch bestuur. Dit benadrukt een verschuiving in het mandaat van de griffier van een primair administratief-juridische naar een meer actieve, bijna sociaal-politieke rol, waarin zij direct bijdragen aan de gezondheid en effectiviteit van het democratische orgaan zelf. Dit is cruciaal voor het handhaven van het publieke vertrouwen in lokaal bestuur.

De Visie op de 'Griffier van de Toekomst'

De functie van de griffier zal door maatschappelijke ontwikkelingen en de toenemende complexiteit van het lokaal bestuur nog dynamischer worden.⁴ De Vereniging van Griffiers (VvG) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zetten actief in op de ontwikkeling van een "strategische griffier".³⁹ Deze griffier van de toekomst wordt geacht een prominente rol te krijgen in het verbinden van raad, regio en samenleving, en in het vernieuwen van de lokale democratie.³⁹

De griffier moet zich voortdurend blijven ontwikkelen om succesvol te zijn in een snel veranderende samenleving.⁴ Dit omvat het vermogen om te balanceren tussen verandering en behoud, en het durven opzoeken van het politieke vaarwater.³⁰ Belangrijke eigenschappen voor de griffier zijn onafhankelijkheid, integriteit, dienstbaarheid en loyaliteit.²⁴ De griffier van de toekomst zal raadsleden adviseren

over hoe zij de verbinding met de samenleving kunnen versterken.²⁴ De VNG heeft in 2025 een vernieuwde Model Instructie voor de griffier uitgebracht, die aansluit bij het generieke functieprofiel van de strategische griffier en de nadruk legt op diens 'eigenstandige' positie met meer gewicht in de driehoek met de burgemeester en gemeentesecretaris.³² De griffie investeert ook in netwerken met andere griffies om van elkaar te leren en kennis te delen.²

Aanbevelingen voor Verdere Versterking

Om de rol van de griffier verder te versterken en aan te passen aan toekomstige uitdagingen, zijn de volgende aanbevelingen van belang:

- **Efficiënte basisprocessen:** Zorg voor een zo efficiënt mogelijke organisatie van basisprocessen binnen de griffie, om zo ruimte te creëren voor strategische en innovatieve ambities.³⁹
- **Digitale innovatieagenda:** Ga actief in gesprek met de raad over het opstellen en implementeren van een digitale (innovatie)agenda, om de kansen van digitalisering optimaal te benutten.³⁹ Beroepsverenigingen, zoals de VvG, kunnen de ontwikkeling van dergelijke agenda's ondersteunen.³⁹
- **Voortdurende professionalisering:** Blijf investeren in de professionalisering van griffiers en griffiemedewerkers, inclusief specifieke opleidingen voor nieuwe functies zoals vertrouwenspersonen.²
- **Versterkte samenwerking:** Bevorder een sterkere samenwerking tussen de griffie en de ambtelijke organisatie om de effectiviteit van de raadsondersteuning te maximaliseren.³³
- **Toegankelijke communicatie:** Besteed blijvend aandacht aan toegankelijke communicatie van raadsbesluiten naar burgers, om de transparantie en betrokkenheid bij de lokale democratie te vergroten.²

Conclusie

De rol van de griffier van de gemeenteraad heeft een diepgaande transformatie ondergaan, die nauw verweven is met de ontwikkeling van de lokale democratie in Nederland. Van een aanvankelijk gecombineerde ondersteuningsfunctie door de

gemeentesecretaris onder een monistisch stelsel, is de griffier geëvolueerd naar een zelfstandige, strategische en onafhankelijke spil na de dualisering in 2002. Deze evolutie weerspiegelt een fundamentele herijking van het lokale democratische bestuur, gericht op een duidelijkere scheiding der machten en een versterking van de controlerende en kaderstellende rol van de gemeenteraad.

De huidige griffier is geëvolueerd van een primaire facilitator naar een strategisch adviseur, procesregisseur en verbinder. Deze professional is essentieel voor de effectiviteit en legitimiteit van de gemeenteraad, met name in een tijdperk van toenemende complexiteit door decentralisaties en regionalisering. De griffier fungeert als de cruciale schakel in de lokale driehoek, waarborgt de democratische processen, ondersteunt raadsleden in complexe dossiers zoals die in het sociaal domein, en bevordert de verbinding met de samenleving via participatie en transparantie. De rol van de griffier als bewaker van de integriteit en facilitator van politieke functionaliteit is van toenemend belang in gefragmenteerde raden.

De functie van de griffier blijft dynamisch en zal zich verder ontwikkelen onder invloed van maatschappelijke veranderingen, technologische vooruitgang en de toenemende complexiteit van het lokaal bestuur. De griffier van de toekomst zal een nog prominentere rol spelen in het versterken van de lokale democratie, het effectief omgaan met informatiestromen (mede door digitalisering), het bevorderen van integriteit en het overbruggen van kloven in een steeds gefragmenteerdere politieke context. De voortdurende professionalisering en strategische positionering van de griffier zijn van vitaal belang voor een weerbaar, responsief en legitiem lokaal bestuur in Nederland.

Geciteerd werk

1. Griffie - Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, geopend op juli 24, 2025, <https://www.raadsleden.nl/het-raadslid/hulptroepen-van-de-raad/de-griffie/>
2. Jaarplan griffie en raad 2025 'In beweging' - Gemeente Lansingerland, geopend op juli 24, 2025, <https://www.lansingerland.nl/wp-content/uploads/2025/01/Jaarplan-griffie-en-raad-2025.pdf>
3. [www.overheidvannu.nl](https://www.overheidvannu.nl/actueel/artikelen/2024/10/01/griffier-lammy-roest-jonkers-we-schipperen-tussen-gemeenteraad-en-regionale-samenwerking#:~:text=Wat%20doet%20de%20griffier%3F,agenda%2C%20informatie%20verstrekken%20aan%20raadsleden.), geopend op juli 24, 2025, <https://www.overheidvannu.nl/actueel/artikelen/2024/10/01/griffier-lammy-roest-jonkers-we-schipperen-tussen-gemeenteraad-en-regionale-samenwerking#:~:text=Wat%20doet%20de%20griffier%3F,agenda%2C%20informatie%20verstrekken%20aan%20raadsleden.>
4. Word de griffier van de toekomst - Binnenlands Bestuur, geopend op juli 24, 2025, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/bestuursacademie-nederland/word-de-griffier-van-de-toekomst>

5. Griffiers en Griffies - Staten-Generaal.nl, geopend op juli 24, 2025, https://www.staten-generaal.nl/begrip/griffiers_en_griffies
6. Gemeentesecretaris - Wikipedia, geopend op juli 24, 2025, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Gemeentesecretaris>
7. Scriptie voorstel, geopend op juli 24, 2025, <https://thesis.eur.nl/pub/32213/Simsek-lsmail.pdf>
8. Voorstel van wet met memorie van toelichting tot wijziging van de Gemeentewet en enige andere wetten tot dualisering van de inrichting, de bevoegdheden en de werkwijze van het gemeentebestuur (dualisering gemeentebestuur). - Raad van State, geopend op juli 24, 2025, <https://www.raadvanstate.nl/adviezen/@58640/w04-00-0603/>
9. Instructie voor de griffier (verordening) - Lokale wet- en regelgeving - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR5198/1>
10. Wegwijzer voor de Gemeentesecretaris - Vereniging van ..., geopend op juli 24, 2025, <https://www.gemeentesecretaris.nl/assets/Extra/WEGWIJZER-KDV-BOEKJE-COMP-v2.pdf>
11. Instructie voor de gemeentesecretaris | Lokale wet- en regelgeving, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR38765>
12. Instructie Gemeentesecretaris - Lokale wet- en regelgeving - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR51620/1>
13. Gemeente - Geheugen van Drenthe, geopend op juli 24, 2025, <https://geheugenvandrenthe.nl/encyclopedie-drenthe/gemeente>
14. 31STE VERGADERING, geopend op juli 24, 2025, https://repository.overheid.nl/frbr/sgd/19571958/0000271043/1/pdf/SGD_19571958_0001087.pdf
15. Staatsblad 2002, 111 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen, geopend op juli 24, 2025, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2002-111.html>
16. Griffier: steek je nek uit - Binnenlands Bestuur, geopend op juli 24, 2025, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/bestuursrecht/griffier-steek-je-nek-uit>
17. Instructie voor de griffier 2002 - Lokale wet- en regelgeving - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR39433>
18. Regeling - Gemeentewet - BWBR0005416 - Wetten.nl - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0005416&artikel=213&g=2002-09-01&z=2002-09-01>
19. Onzekerheid over positie raadsgriffiers door Wnra - Binnenlands Bestuur, geopend op juli 24, 2025, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/carriere/ravijnjaar/onzekerheid-over-positie-raadsgriffiers-door-wnra>
20. Raadsvoorstel Aanwijzingsbesluit griffier, geopend op juli 24, 2025, <https://utrecht.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/33200a87-ad72-408e-8d0e-befdd74f3d5f>

21. Gemeentewet - BWBR0005416 - wetten.nl - Regeling, geopend op juli 24, 2025, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/>
22. Instructie voor de griffier - Lokale wet- en regelgeving - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR325818>
23. De griffier in gemeenteland - Tilburg University Research Portal, geopend op juli 24, 2025, https://research.tilburguniversity.edu/files/23254178/Griffier_in_gemeenteland_Schaap_et_al_2018.pdf
24. Nieuwe rol voor de griffier in een gemeente - Geerts & Partners, geopend op juli 24, 2025, <https://www.geerts-partners.nl/blog/griffier-gemeente/>
25. Model Instructie voor de griffier (nieuw model, februari 2025) - VNG, geopend op juli 24, 2025, <https://vng.nl/sites/default/files/2025-02/20250224-bijlage1-model-instructie-voor-de-griffier-nieuw-model-februari-2025.pdf>
26. Instructie voor de griffier | Lokale wet- en regelgeving - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR303602>
27. Instructie voor griffier gemeente Buren - Lokale wet- en regelgeving - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR84520>
28. Griffie - RIS Delft, geopend op juli 24, 2025, <https://ris.delft.nl/vergaderingen/griffie/>
29. Instructie voor de griffier - Lokale wet- en regelgeving - Overheid.nl, geopend op juli 24, 2025, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR7040/1>
30. De griffier als uitkijkpost, geopend op juli 24, 2025, <https://www.griffiers.nl/sites/www.griffiers.nl/files/documenten/Cie.%20Openbaar%20Bestuur/De%20griffier%20als%20uitkijkpost.pdf>
31. Gemeentesecretaris of griffier - Binnenlands Bestuur, geopend op juli 24, 2025, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/burgerparticipatie/gemeentesecretaris-of-griffier>
32. VNG vernieuwt modelinstructie griffier - Binnenlands Bestuur, geopend op juli 24, 2025, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/bestuurlijke-organisatie/vng-vernieuwt-modelinstructie-griffier>
33. Samenwerking griffie met raad en college - Thorbecke, geopend op juli 24, 2025, <https://www.thorbecke.nl/blog/samenwerking-griffie-met-raad-en-college>
34. Wat is de rol van de griffie bij raadsverkiezingen? - Binnenlands Bestuur, geopend op juli 24, 2025, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/bestuursacademie-nederland/raadsverkiezingen-en-de-rol-van-de-griffie>
35. Decentralisatie, schaalvergroting en lokale democratie: - Tweede Kamer, geopend op juli 24, 2025, https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/decentralisatie_schaalvergroting_en_lokale_democratie_gevolgen_bestuurskracht_en_democratie_universiteit_twente.pdf
36. Discussiememo 'wat voor type raad wil je zijn en wat voor griffie(r) past daar dan

- bij?', geopend op juli 24, 2025,
<https://lvc.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/0aab8361-58ae-4232-9249-f7ae080f5d30>
37. Gevolgen decentralisaties voor positie en werkdruk gemeenteraad - Tweede Kamer, geopend op juli 24, 2025,
<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2018D17683>
 38. Griffiers en digitalisering, geopend op juli 24, 2025,
<https://www.griffiers.nl/sites/www.griffiers.nl/files/documenten/Rathenau%20Instituut%20-%20Rapport%20griffiers%20en%20digitalisering%201%20april%2019%20def.pdf>
 39. Griffiers en digitalisering - Rathenau Instituut, geopend op juli 24, 2025,
<https://www.rathenau.nl/nl/kennis-voor-transities/griffiers-en-digitalisering>
 40. Raad weten met digitalisering - Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, geopend op juli 24, 2025,
https://www.raadsleden.nl/assets/documents/rathenau_instituut_-_raad_weten_met_digitalisering_ntv.pdf
 41. De rol van griffiers bij inwonersparticipatie in het lokaal bestuur - ProDemos, geopend op juli 24, 2025, [De rol van griffiers bij inwonersparticipatie in het lokaal bestuur](#)
 42. Nieuw VNG-model Instructie voor de griffier, geopend op juli 24, 2025,
<https://vng.nl/nieuws/nieuw-vng-model-instructie-voor-de-griffier>